

Onderwerp

Gemeentelijk Rioleringsplan 2023-2027

Beslispunten

1. Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2023-2027 vast te stellen;
2. De rioolheffing in de komende 5 jaren niet te verhogen behoudens de inflatie per jaar;
3. De financiële gevolgen van dit voorstel te verwerken in de Begroting 2023 ev

Inleiding

Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is een beleidsinstrument binnen het gemeentelijk milieubeleid voor de aanleg en het beheer van riolering. Het heeft een planmatig en strategisch karakter met een planperiode van 5 jaar. Het huidige GRP is door de raad vastgesteld in 2017 en is op het einde van haar looptijd. Er is een nieuwe versie opgesteld waarin de relevante ontwikkelingen, die zich de afgelopen jaren in de gemeente hebben voorgedaan, zijn verwerkt. Het plan is ook afgestemd op het (in ontwikkeling zijnde) klimaatbeleid.

Wat willen we bereiken

Op 1 januari 2023 moeten wij beschikken over een nieuw vastgesteld GRP. Het GRP moet tijdig worden vastgesteld, zodat de nieuwe rioolheffing in de gemeentebegroting van 2023 kan worden verwerkt.

Argumenten*1.1 De gemeente moet over een rioleringsplan beschikken*

Door een GRP vast te stellen voldoen we aan onze wettelijke plicht die voortvloeit uit de Wet Milieubeheer (art. 4.22). In dit beleidsplan geeft de gemeente aan hoe zij invulling geeft aan haar zorgplicht voor de riolering in de planperiode (vijf jaar).

Binnenkort wordt de Omgevingswet van kracht. De visie in het voorliggende GRP vormt een bouwsteen voor de gemeentelijke Omgevingsvisie. De beleidsregels zullen worden opgenomen in het nog op te stellen gemeentelijk Omgevingsplan. Het GRP zal, in haar huidige vorm als zelfstandig beleidsstuk, dus verdwijnen. Maar zal er altijd behoefte blijven aan een beleidsplan voor riolering, al is het maar omdat de hoogte van de heffing hier op gebaseerd is.

Het GRP is vooral een uiterst effectief planinstrument om de rioleringszorg te borgen en activiteiten af te stemmen. Het GRP past in een logische lijn van de verplichte nationale en regionale waterprogramma's naar een lokaal programma voor stedelijk water en riolering. Door andere beleidsvelden en plannen te betrekken bij het planproces van dit plan zijn de raakvlakken gewaarborgd.

1.2 De continuïteit van de rioleringszorg moet blijven gewaarborgd

Riolering is van groot belang voor de volksgezondheid en het functioneren van de maatschappij. Daarnaast vertegenwoordigt zij een enorme geldswaarde. Vanzelfsprekend moeten we hier zorgvuldig mee omgaan. De riolering vereist dagelijks investeringen voor instandhouding en verbetering. Zo blijft de bedrijfszekerheid van het systeem gegarandeerd.

1.3 In het GRP wordt de hoogte van de rioolheffing vanaf 2023 bepaald

Het GRP is de grondslag voor de rioolheffing. De heffing wordt berekend op basis van alle met de rioleringszorg samenhangende kosten.

1.4 De provincie en de waterschappen keuren het GRP goed na vaststelling raad

Na vaststelling van het GRP moeten de provincie en de waterschappen het plan goedkeuren. Tijdens de voorbereiding van het rapport hebben we hierop ingespeeld door die partijen nauw te betrekken bij de totstandkoming en zienswijzen van hun kant te verwerken. Wij zijn er dan ook van overtuigd dat het plan gedragen wordt bij deze organisaties.

1.5 Er is een nauwe samenhang met het Klimaatbeleid

In de komende jaren willen we als gemeente met de uitwerking van het nieuwe klimaatbeleid, steeds meer klimaatadaptieve maatregelen nemen. Enerzijds wordt ingespeeld op de klimaatveranderingen door ruimte te maken voor water en actiever regenwater af te koppelen, anderzijds wordt de omgeving ook vergroend zodat dit bijdraagt aan het voorkomen van hittestress. De openbare ruimte wordt daarmee steeds bestendiger tegen de extreme situaties. Deze maatregelen die we treffen zijn geheel in de lijn van de gemeentelijke watertaken en kunnen dan ook worden betaald vanuit de Voorziening Riolering. Daar waar de ondergrondse afvoercapaciteit onvoldoende is om regenwater probleemloos af te voeren, verwerken we het overtollige regenwater bovengronds. De inrichting van de openbare ruimte wordt aangepast, waardoor water naar plaatsen kan worden geleid waar het geen schade veroorzaakt, of door waterstromen op maaiveld niveau af te buigen.

2.1 De rioolheffing hoeft niet te stijgen

Wij hebben een uitgebreid rekenmodel opgesteld waarin alle kosten die samenhangen met de rioleringszorg zijn opgenomen. Uit de berekening blijkt dat de heffing niet hoeft te stijgen. De voornaamste reden hiervoor is dat de vervangingsinvesteringen minder hoog uitpakken dan verwacht. Waar we in het verleden nog uitgingen van rioolvervanging na 60 jaar gaan we nu uit van een berekende restlevensduur op basis van de kwaliteit. Hier betaalt ons intensieve inspectieprogramma zich uit. Wij hebben in de afgelopen jaren vele video-inspecties in het stelsel uitgevoerd. Door analyse van het kwaliteitsverloop over de jaren kan tegenwoordig een betrouwbare inschatting worden gemaakt van de restlevensduur van de leidingen. De piek aan vervangingen die wij voorzagen voor de komende 15 jaar wordt daardoor afgevlakt. In de zomer van 2020 vond een herkapitalisatie plaats van de investeringen uit het verleden. Daardoor drukken de rentelasten veel minder zwaar. Al met al ontstaat ruimte voor investeringen op het gebied van klimaatadaptieve maatregelen maar ook voor de uitvoering van maatregelen uit het Blauwe Aderplan en voor de aanpak van wateroverlast. Evengoed blijven de uitgaven dusdanig dat de rioolheffing niet hoeft te stijgen.

Kanttelingen

1.1 De personele kwetsbaarheid vraagt aandacht

De personele inzet op de rioleringszorg in onze gemeente stond in de afgelopen jaren onder druk. Dit kwam door personeelsverloop maar ook door plotselinge calamiteiten (bv regenwateroverlast). Hierdoor kregen sommige taken onvoldoende aandacht of bleven in het geheel liggen. In de komende periode willen we ons nadrukkelijk richten op communicatie en toezicht. Daardoor zullen we name

bij de planmatige en werkvoorbereidende activiteiten externe capaciteit inzetten (zie bij "wat gaan we ervoor doen").

Wat gaan we daarvoor doen

Randvoorwaarden

In hoofdstuk 3 zijn de speerpunten van het beleid uiteengezet. Een paar punten springen er uit:

Verantwoordelijkheid

Wateroverlast is een gezamenlijke opgave van overheid, inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. We informeren en stimuleren ieder om de eigen verantwoordelijkheid te nemen in de aanpak van wateroverlast problematiek. Bij alle bouwontwikkelingen in de gemeente gaan we daarom stimuleren en in sommige gevallen ook verlangen dat het regenwater ten minste gedeeltelijk op eigen terrein wordt verwerkt. Dit bereiken we niet zomaar en het vereist een goede inzet op communicatie en participatie (zie hieronder bij het kopje "Burgerparticipatie"). Er worden middelen voor vrijgemaakt

Klimaat

De klimaatontwikkelingen lijken vrij snel te gaan. Het stelt ons voor een grote uitdaging om hier op te anticiperen. De maatregelen liggen zowel bovengronds (openbare ruimte) als ondergronds (riolering). Zij zijn uitermate kostbaar en kennen een planningshorizon van 5 tot 10 jaar. Wateroverlast die ontstaat als gevolg van extreme neerslag waartegen we ons redelijkerwijs en tegen betaalbare kosten niet kunnen wapenen beschouwen we als overmacht. In het GRP stellen we hiervoor scherpere grenzen. Voor de realisatie van de uitvoeringsagenda van het klimaatbeleidsplan is €200.000 per jaar gereserveerd.

Vervanging en verbetering

In de komende 5 jaar wordt circa 9 km riolering gerenoveerd. Hierbij kunnen verschillende technieken worden ingezet. Bij elke renovatie maken we een integrale afweging met andere disciplines. Indien enigszins mogelijk laten we bovengrondse ruimtelijke ingrepen meeliften. Dit is altijd maatwerk per geval waarbij aanvullende middelen vrijgemaakt moeten worden voor die extra werkzaamheden. In principe wordt bij renovatie een gescheiden rioolstelsel aangelegd.

Aanpak wateroverlast

In de komende 5 jaar wordt iets meer dan €7 miljoen geïnvesteerd in de strijd tegen wateroverlast. Dit betreft zowel de uitvoering van de al bekende maatregelen als ook de realisatie van het Blauwe Aderplan. Sinds 2020 is hiervoor bijna €1,5 miljoen geïnvesteerd. Deze investeringen zijn noodzakelijk omdat onze riolering (maar ook de openbare ruimte) niet is ontworpen op de hevige regenbuien zoals we die in de afgelopen jaren over ons heen hebben gekregen en naar verwachting nog meer gaan krijgen. In de komende planperiode worden diverse opvangbassins en extra regenwater riolen aangelegd. Ook worden diverse knelpunten in het rioolstelsel aangepakt.

Personele inzet

In de afgelopen jaren hebben we vanwege de beperkte capaciteit onvoldoende aandacht kunnen geven aan de uitvoering van onderhoudswerken. Meer dan eens leidde dit tot kwalitatief onvoldoende werk waarbij het ons aan mens en middelen ontbrak om in te grijpen. Om dit te ondervangen zijn in de

begroting extra middelen gereserveerd zodat we het toezicht kunnen intensiveren. In 2021 en 2022 hebben we bij wijze van proef op enkele onderhoudsprojecten het toezicht geïntensiveerd. Dit leidde naar ons idee tot een kwalitatief duidelijk beter resultaat. Enerzijds door controle, maar vooral ook door betere begeleiding van de aannemers bij het opvangen van problemen tijdens de uitvoering. Wij zijn er daardoor van overtuigd dat de extra investering zich terugbetaalt, bijvoorbeeld in minder regenwateroverlast.

Zoals hierboven uiteengezet treden we bij de projectvoorbereiding en -uitvoering actiever naar buiten op. Communicatie en samenwerking met de burgers en bedrijven worden meer nog dan voorheen belangrijk. Ook hiervoor zijn op de begroting middelen opgenomen om dit succesvol te laten verlopen.

Wat mag het kosten

De rioleringslasten en -baten zijn opgenomen in een gesloten exploitatie. Dit houdt in dat de lasten in beginsel worden gedekt door de baten. Indien in enig jaar de baten hoger zijn dan de lasten, wordt het verschil gestort in de Egalisatievoorziening Riolerings. Indien in enig jaar de baten lager zijn dan de lasten, wordt het verschil onttrokken uit de egalisatievoorziening. Hierdoor hebben financiële afwijkingen in de exploitatie riolering geen gevolgen voor de algemene dienst (tenzij de egalisatievoorziening niet toereikend is bij een eventuele onttrekking). De egalisatievoorziening heeft tot doel om grote fluctuaties in de tarieven over de jaren heen te voorkomen. De inkomsten uit rioolheffing komen uitsluitend ten goede aan de rioleringszorg. Om de stijging van de heffing in de komende planperiode te beperken hebben we kritisch gekeken naar de aan riolering toe te rekenen kosten.

In de komende jaren zal de heffing niet stijgen. Bij het opstellen van het vorige GRP werd een stijging van 1,75% tot in lengte van jaren onvermijdelijk geacht. In eerdere planperiodes steeg de heffing wel met 2 tot 4,50% per jaar. Maar doordat de rentestand nu lager is dan voorheen (0% tegen 3% in 2018) drukken vooral de kapitaallasten veel minder op het budget. Bovendien zijn er in de komende periode minder vervangingsinvesteringen dan in het verleden werd verwacht.

Overigens zijn alle bedragen die in het GRP worden genoemd gebaseerd op prijspeil 2022. In de berekeningen is geen rekening gehouden met inflatie. De tariefstijging is dus exclusief inflatie. De heffing wordt elk jaar geïndexeerd met de over de gehele gemeentebegroting toegepaste gewogen kostenindex (inflatie).

Het is natuurlijk erg moeilijk vooruit te lopen op toekomstige prijsontwikkelingen die bijvoorbeeld veroorzaakt worden door de geopolitieke situatie. Uiteraard houden we dit in de gaten. De financiële paragraaf van het GRP wordt elk jaar opnieuw doorgerekend. En indien daar aanleiding toe bestaat zullen wij u op dat punt adviseren.

Duurzaamheid

In de rioleringszorg speelt duurzaamheid een grote rol. Naast de verwachte klimaatverandering zet ook het streven naar meer duurzaamheid een steeds nadrukkelijker stempel op de sector. Dit aspect is dan ook door de gehele rapportage heen terug te vinden. Het bergen van extreme neerslag, het besparen van energie en het gebruik van milieuvriendelijkere materialen zijn zaken waar de sector al

volop mee bezig is. Door een uitgekiend riool ontwerp gaan we milieuverontreiniging door vervuild water tegen. We kiezen zoveel mogelijk voor duurzame materialen, bijvoorbeeld beton en PVC met daarin hergebruikte grondstoffen. We kiezen waar mogelijk voor reparatie en renovatie, niet voor vervanging. En we vervangen alleen als het echt noodzakelijk is en kiezen voor een verwerker die de materialen zo goed mogelijk hergebruikt. Zo besparen we veel kostbare energie en grondstoffen.

Burgerparticipatie

Binnen onze gemeente is participatie met onze inwoners vanzelfsprekend. Participatie vindt, conform de gemeentelijke participatie- en inspraakverordening 2015 altijd plaats, maar is ook bij de afhandeling van de wateroverlast van 2020 nadrukkelijk op de voorgrond getreden. Hierbij zijn lessen geleerd aangaande communicatie en verwachtingsmanagement. De ervaring heeft geleerd dat duidelijk verwachtingen moeten worden uitgesproken omdat zulke projecten vaak een lange doorlooptijd hebben en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zich hier niet van bewust zijn. De wijze van participatie wordt afgestemd op situatie en onderwerp. Zo worden in sommige situaties inloopsessies gehouden om een bredere input op te halen en vinden in andere situaties inspraak avonden plaats waarbij de omgeving kan reageren op de ontwerpen/plannen. Dit levert zeer waardevolle informatie op waardoor het ontwerp verbetert.

De cultuuromslag naar steeds meer participeren vraagt iets van de betrokkenen. Iedereen krijgt een andere rol. In plaats van "inspreken, instemmen en feedback geven" verandert de rol van de samenleving naar "co-creëren, ideeën genereren, initiëren & doen en elkaar helpen". Hierdoor verandert ook de rol voor ambtenaren van "onderzoeken, praten over en oplossen" naar "leren, praten met en antenne-functie" en werken "van buiten naar binnen".

We gaan in gesprek met de inwoners en bedrijven over de effecten van de klimaatontwikkelingen en over de bijdrage die zij kunnen leveren om de gevolgen tegen te gaan. Bijvoorbeeld door het bergen van regenwater op eigen terrein. Het nog vast te stellen Klimaatbeleid zal hierbij leidend worden. De bestaande subsidieregeling voor afkoppelmaatregelen wordt de gehele planperiode gecontinueerd.

Evaluatie

Binnenkort wordt de Omgevingswet van kracht. De verplichting tot het hebben van een GRP komt dan te vervallen. Het rioleringsbeleid wordt dan onderdeel van het Omgevingsplan. Het GRP zal in haar huidige vorm als zelfstandig beleidsstuk verdwijnen. Maar zal er altijd behoefte blijven aan een beleidsplan voor riolering, al is het maar omdat de hoogte van de heffing hier op gebaseerd is. Medio 2026 zal dan ook een nieuw GRP aan uw raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

Bijlagen:

Gemeentelijk rioleringsplan 2023-2027

Geldrop, 16 augustus 2022

N.J.H. Scheltens
secretaris

J.C.J. van Bree
burgemeester

